

Traduceri

Hristos veșnicul Tao (Christ the Eternal Tao),

by Hieromonk Damascene Christensen

traducere, drd. Andrei DÎRLĂU¹

„Și Tao S-a făcut trup” (Ioan 1:14)*

¹ Continuare din nr. 3, septembrie-decembrie 2012, unde au fost traduse primele două capitole (*Îndepărtarea de Cale și Căutând Calea de întoarece*), pp. 193-230.

* În originalul în limba engleză: „*The Tao was made flesh (John 1:14)*”. Este traducerea exactă a celor 4 ideograme chinezești de mai sus, care sunt cuvintele

Capitolul TREI

CÂND CALEA S-A ÎNTRUPAT

17. HRISTOS CA „EU SUNT”

Și astfel El S-a arătat, El Căruia lumea Îi datora crearea ei. *Tao / Logos*-ul anticilor chinezi și greci luase acum, într-un mod mai presus de fire, trup omenesc. Venise Mesia pe Care vechii evrei Îl așteptaseră ca să-i ducă la tot adevărul. „Noul legământ al lui Hristos”, scrie Arhimandritul Sofronie, „vestește începutul unei noi perioade în istoria omenirii. Acum sfera Dumnezeirii s-a oglindit în măreția tainică a iubirii și smereniei lui Dumnezeu, Tatăl nostru. Odată cu venirea lui Hristos totul s-a schimbat: noua descoperire a marcat destinul întregii lumi create.”²

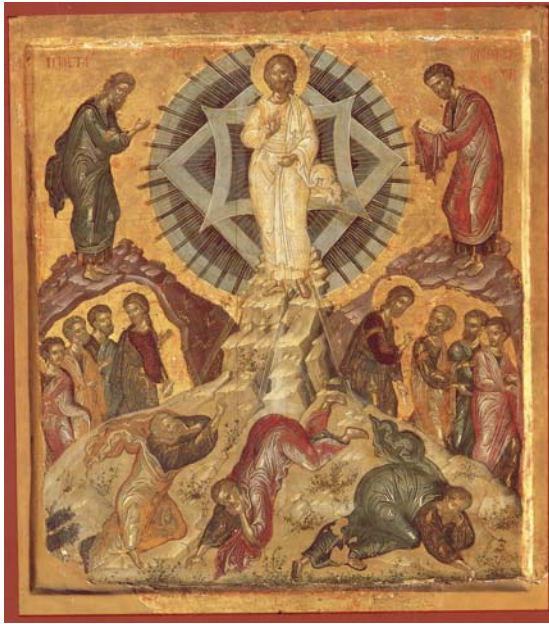
Când Tao S-a făcut om în Iisus Hristos, El S-a dezvăluit pe Sine ca Însuși Cel Care spusese EU SUNT, vorbindu-i lui Moise pe Muntele Sinai. Iudeilor El le-a spus: „Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat.” Neînțelegând, ei L-au întrebat: „Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam?” Hristos le-a spus: „Adevărat zic vouă: EU SUNT mai înainte de a fi fost Avraam.”³ Când a rostit aceasta – cel mai sfânt nume al lui Dumnezeu în religia evreilor – iudeii au știut exact ce spunea El.*

din Evanghelia Sf. Ioan citate din Biblia în traducere chineză. În versiunea chineză „Cuvântul” este redat prin „Tao” (n. trad.)

² Arhimandritul Sofronie Saharov, *His Life is Mine (Viața lui Hristos este viața mea)*, p. 19.

³ Ioan 8:56-58.

* Potrivit legii iudeilor din acea vreme, dacă cineva se dădea drept Dumnezeu trebuia omorât cu pietre. Așadar, când Hristos S-a numit pe Sine „EU SUNT”, iudeii care nu au recunoscut Dumnezeirea Lui au luat imediat pietre ca să arunce în El, dar El a trecut prin mijlocul lor și S-a dus (Ioan 8:59). Tot astfel, ei au luat pietre ca să-L ucidă când a spus: „Eu și Tatăl Meu una suntem” (Ioan 10:30-31).

Icoană a lui Hristos Schimbat la Față pe Muntele Tabor, învăluit în Lumina Necreată și apărând împreună cu proorocii Moise și Ilie. Mai jos, Apostolii cad la pământ. Icoană rusească de Teofan Grecul, sec. XV d.H.

18. *TEH* AL LUI HRISTOS

Prin întrupare, Tao a unit energia omenească cu Energia Dumnezeiască într-o singură Persoană. Energia Dumnezeiască nu a acționat asupra Lui așa cum acționase asupra lui Moise și, într-o mai mică măsură, asupra lui Lao Tse. Mai curând, aceasta era *propria* Energie a lui Hristos: Puterea sau Energia Necreată (*Teh*) a lui Tao. Prin acest *Teh* – același *Teh* despre care Lao Tse spunea că hrănește întreaga creație – Hristos Își înfăptuia minunile. Evangheliile relatează că „toată mulțimea căuta să se atingă de El,

că ieșea din El Putere [*Teh*] și-i tămăduia pe toți.”* Atunci când o femeie s-a atins de El și s-a vindecat pe loc, Hristos Însuși a zis: „S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine.”⁴

Oamenii din jurul lui Hristos nu puteau vedea această Energie. Totuși, pe Muntele Tabor Hristos a deschis ochii duhovnicești ai Apostolilor Săi, pentru ca ei să o poată vedea – iar ei au perceput-o ca Lumină: „Și S-a schimbat la față înaintea lor și a strălucit fața Lui ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina.”⁵ Tâlcuind acest eveniment supranatural, preotul ortodox român George Calciu spune: „Să nu vă închipuiți că Iisus Hristos a luat de la Tatăl Său Lumina Necreată doar pentru acel moment. El era tot timpul înconjurat de această Lumină, iar pe Muntele Tabor doar a deschis ochii Apostolilor ca ei să vadă Lumina Lui, pentru a-i face să înțeleagă că El era cu adevărat Dumnezeu. Apostolii nu erau pregătiți să vadă Lumina lui Iisus Hristos și de aceea au căzut la pământ.”⁶

19. HRISTOS AL LUI LAO TSE

Este un fapt ciudat și totuși incontestabil că, atunci când Dumnezeu S-a întrupat, El S-a arătat a fi în multe privințe (deși cu siguranță nu în toate) mai aproape în duh de *Tao* al lui Lao Tse decât de Dumnezeu așa cum Îl concepeau evreii din acea vreme, cu toate că evreii avuseseră revelația lui Moise. Acest lucru poate fi greu de acceptat de cei ce s-au obișnuit să-L vadă pe Hristos doar ca împlinirea așteptării evreilor. Vechea tradiție creștină spune însă că Hristos a răspuns nădejzii tuturor popoarelor.*

* Aici cuvântul original grecesc pentru „putere” este *δυναμις* (*dunamis*). La fel ca și termenul chinez *Teh*, *δυναμις* se traduce atât prin „putere” cât și prin „virtute”. Versiunea King James a Bibliei, de pildă, spune: „Căci Virtute ieșea din El” (*For there went Virtue out of Him*).

⁴ Luca 6:19, 8:46.

⁵ Matei 17:2.

⁶ Pr. George Calciu, *Lumina divină în vizuina diavolului*, în „The Orthodox Word”, nr. 197 (1997), p. 293.

* Apropierea lui Hristos de mentalitatea chineză este atestată de numărul mare de persoane care astăzi în China se convertesc la creștinism, în ciuda persecuțiilor. A se vedea Anexele 1 și 2.

Întrucât Îl priveau pe Dumnezeu ca sălășluind în singurătate, mulți dintre conducătorii religioși ai evreilor din vremea lui Hristos ajunseseră să-L conceapă ca pe un Judecător cosmic inexorabil. După ei, Dumnezeu era Autoritatea Supremă Care instituisese un sistem de legi și îi pedepsea din indignare personală pe cei ce le încălcau. Dreptatea Lui era exactă. Pentru acești conducători religioși, așadar, legea era totul și trebuia respectată în litera ei. Această idee a dus, în veacurile ce au urmat, la o nesfârșită codificare și interpretare a legilor religioase.

Când Tao S-a întrupat, El nu semăna de loc cu această concepție despre Dumnezeu. El era, așa cum spusese Lao Tse despre El, „precum apa, care e binefăcătoare tuturor lucrurilor și totuși nu caută să le întreacă, ci sălășluiește în locuri joase disprețuite de toți.”⁷ Arhimandritul Sofronie scrie:

„El a venit întru smerenie desăvârșită, cel mai sărac dintre săraci Care nu avea unde să-Și plece capul. Nu avea nici o autoritate, nici în stat și nici măcar în sinagoga întemeiată pe dumnezeiască descoperire. Nu S-a împotrivit celor ce-L înfruntau. Și ne-a fost dat să-L cinstim ca Pantocrator (Atotputernic) tocmai fiindcă „S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând,”⁸ supunându-Se până la sfârșit chinurilor și execuției. Ca Făcător și Stăpân adevărat a toate câte sunt, El nu avea nevoie de forță, nu avea nevoie să-Și arate puterea pentru a-i pedepsi pe cei ce I se împotriveau.”⁹

Hristos a zis despre Sine: „Regii neamurilor domnesc peste ele... dar Eu în mijlocul vostru sunt ca unul ce slujește.”¹⁰ Tot astfel, Lao Tse scrisese despre El înainte de venirea Lui:

„Marele Tao înveșmântează și hrănește toate,
Și totuși nu le revendică drept ale Sale.
Toate lucrurile se întorc la El,

Și totuși nu pretinde vreo stăpânire asupra lor.”¹¹

Vechii evrei știau că Mesia al lor va veni sub forma unui om. Iar atunci când El a venit, „mulțimea cea multă Îl asculta cu bucurie”¹² și unii au zis: „Niciodată n-a vorbit un om ca Acest Om.”¹³ Alții însă, mai ales dintre conducători, L-au respins deoarece El nu semăna cu imaginea

⁷ *Tao Teh Ching*, cap. 8 (trad. Gi-ming Shien).

⁸ Filipeni 2, 7.

⁹ Arhim. Sofronie, *op. cit.*, pp. 20-21.

¹⁰ Luca 22: 25, 27.

¹¹ *Tao Teh Ching*, cap. 34 (trad. Gi-ming Shien).

¹² Marcu 12: 37

¹³ Ioan 7: 46

lor preconcepută despre El. În ciuda mărturiei Proorocului Isaia care profetise că Mesia nici măcar „o trestie frântă nu va zdrobi”¹⁴, ei se așteptau ca El să fie un ins cu autoritate lumească, care va strânge o armată și îi va alunga fără milă pe asupritorii romani. Și acum dimpotrivă, vedeau că Hristos era (după propriile Sale cuvinte) „blând și smerit cu inima.”¹⁵ Despre El, Lao Tse profetise:

„Tao nu arată măreție
Și de aceea e cu adevărat măreț.
Nu luptă și totuși învinge.”¹⁶

„Căci Fiul Omului”, spune Hristos despre Sine Însuși, „nu a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască.”¹⁷

Spre deosebire de evrei, Lao Tse nu trăia în așteptarea unui Mesia. Și totuși, așa cum credea Părintele Serafim Rose, el L-ar fi urmat pe Hristos dacă L-ar fi văzut, căci ar fi recunoscut în El pe smeritul Tao pe care Îl intuise în curăția minții sale.

20. Dezvăluirea Treimii de către Hristos

Revelând în Persoana Sa golirea de sine (sau chenoza)* Absolutului, Hristos a dezvăluit omenirii „secretul” din spatele ei – taina Treimii.

¹⁴ Isaia 42: 3.

¹⁵ Matei 11: 29.

¹⁶ *Tao Teh Ching*, cap. 34 și 73 (trad. Gia-fu Feng, English și Waley).

¹⁷ Luca 9:56.

* Am redat termenul *selflessness* din original prin cel de „chenoză” – golire, deșertare de sine sau smerire a lui Hristos „Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (*Filipeni 2:27*). „Verbul **kenóo** = a goli, a deșerta, a evacua, a pustii, a aneantiza, a reduce la nimic, implică substantivul **kénosis** = *chenoză*, cuvânt fundamental în limbajul ortodox al teologiei Întrupării. Chenoza nu afectează unirea ipostatică a Fiului cu Tatăl. Ea exprimă doar faptul că, pe durata întrupării Sale, Fiul renunță la prerogativa de a-Și manifesta în afară dumnezeiasca slavă (cu excepția Schimbării la Față), acceptând o „degradare” treptată (Dumnezeu-om-rob-răstignit), de bunăvoie supunându-Se Tatălui (în text, „pe Sine” e mai mult decât un pronume reflexiv; termenul sugerează voluntariatul). „A Se goli pe Sine” (de slavă) pentru a Se smeri în chipul și condiția robului mai înseamnă că dumnezeiasca strălucire a Fiului nu este un veșmânt pe dinafară, care să poată

Dacă Dumnezeu i S-ar fi descoperit lui Moise nu doar ca „EU SUNT”, ci și ca „EU SUNT TREI ÎNTR-UNUL”, acest lucru n-ar fi avut nici un înțeles pentru Moise și poporul său. Doar Dumnezeu Însuși putea cuprinde deplinătatea acestei taine; și prin urmare doar Dumnezeu Însuși putea aduce omenirii cunoașterea ei. Pășind printre noi întru asemănarea cărnii noastre, El a dezvăluit unitatea Treimii nu ca pe o formulă verbală sau scrisă, ci ca pe o Realitate vie, personală. Din cauza înfricoșătoarei măreții a acestei taine, însă, El n-a revelat-o decât treptat.

„Dobândirea cunoașterii lui Dumnezeu e un proces lent”, explică Arhimandritul Sofronie, „care nu se poate realiza în toată plinătatea ei de la început, deși Dumnezeu e întotdeauna și în toate manifestările Lui în mod invariabil Unul și indivizibil**”. Hristos a folosit un limbaj simplu ce putea fi înțeles și de oamenii cei mai neînvațați, dar ceea ce spunea îi depășea chiar și pe cei mai înțelepți dintre cei ce-L ascultau. „EU SUNT mai dinainte să fie Avraam.” „Eu și Tatăl Meu Una suntem.” „Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și ne vom sălășlui întru el.” „Voi ruga pe Tatăl și El vă va trimite alt Mângâietor, Care va rămâne cu voi pururea.” (Deci acum este prezentată o a Treia Persoană.) „Duhul adevărului, Care purcede de la Tatăl, va mărturisi pentru Mine”.¹⁸

„Observăm că Hristos a început doar treptat să vorbească despre Tatăl, iar despre Duhul Sfânt n-a vorbit decât spre sfârșitul vieții Sale pământești. Chiar până la sfârșit ucenicii nu L-au înțeles, iar El n-a făcut nici o încercare de a le explica modul de existență a Ființei Dumnezeiești. „Mai am multe să vă spun, dar nu le puteți purta acum.” În loc de aceasta, El le-a arătat cum putem dobândi cunoașterea desăvârșită: „Dacă veți rămâne în cuvântul Meu... veți cunoaște Adevărul”. „Duhul Sfânt... vă va învăța toate, și vă va aduce aminte toate câte vi le-am spus.” „Atunci când va veni Duhul Adevărului, El vă va călăuzi la tot Adevărul”.¹⁹

21. Dezvăluirea de către Hristos a Dumnezeului Iubirii

Odată cu dezvăluirea Treimii de către Hristos, omenirea înțelege pentru prima oară că, într-adevăr, „Dumnezeu e iubire”. Acum se vede

fi îmbrăcat sau dezbrăcat la nevoie sau după voie, ci un dat interior al Ființei divine”. (n. trad.)

** Formula dogmatică este: „neîmpărțit și nedespărțit” (n. trad.)

¹⁸ Ioan 8:58; 10:30; 14:16; 14:23; 15:26.

¹⁹ Ioan 16:12; 8:31-32; 14:26; 16:13.

cum, dacă Dumnezeu ar fi mono-ipostatic (adică o singură Persoană), El n-ar mai fi iubire. Arhimandritul Sofronie scrie:

„Moise, care a interpretat revelația lui EU SUNT ca însemnând o singură Persoană, a dat poporului său Legea. Dar „Harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos.”²⁰ Treimea este Dumnezeu iubirii... Iisus, știind că „a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi cei din lume, până la sfârșit i-a iubit.”²¹ Acesta este Dumnezeul nostru. Și nu există altul afară de El. Omul care prin darul Duhului Sfânt a avut experiența atingerii iubirii Lui, știe cu toată ființa sa că o asemenea iubire n-o poate avea decât Dumnezeirea Cea întreit-Una Care ni S-a descoperit ca modul desăvârșit al Ființei Absolute. Dumnezeu mono-ipostatic al Vechiului Testament și (mult timp după Noul Testament) al Coranului nu cunoaște iubirea.

Să iubești înseamnă să trăiești pentru și întru cel iubit, a cărui viață devine viața ta. Iubirea duce la a fi o singură ființă. Așa este în cadrul Sfintei Treimi. „Tatăl iubește pe Fiul.”²² El trăiește întru Fiul și întru Sfântul Duh. Fiul „rămâne întru iubirea Tatălui”²³ și întru Duhul Sfânt. Iar pe Sfântul Duh Îl cunoaștem ca iubire atos-desăvârșită. Sfântul Duh purcede veșnic din Tatăl și trăiește în El și rămâne întru Fiul. Această iubire face din întregul Ființei Dumnezeiești un unic Act veșnic. După modelul acestei unități, și omenirea trebuie să devină de asemenea un singur om.²⁴

Hristos a spus: „Eu și Tatăl una suntem”. Iar pentru ucenicii Săi S-a rugat: „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una.”²⁵

Porunca lui Hristos de a iubi e astfel o proiecție a iubirii cerești pe plan pământesc. Realizată în adevăratul ei conținut, ea face viața omenirii asemenea celei a Sfintei Treimi celei Una.

21. Legea iubirii lui Hristos

Spunându-i Proorocului Ieremia despre noul legământ pe care îl va aduce Mesia, Dumnezeu a zis: „După zilele acelea voi pune legea Mea

²⁰ Ioan 1:17.

²¹ Ioan 13:1.

²² Ioan 3:35.

²³ Ioan 15:10.

²⁴ Arhim. Sofronie, *op. cit.*, pp. 28-29.

²⁵ Ioan 10:30; 17:21.

înlăuntru lor și pe inimile lor voi scrie”²⁶. Iar când Hristos a venit dezvăluind iubirea Treimii, El a reamintit omului adevăratul scop al Legii, ridicând-o la o nouă dimensiune. Legea nu era un scop în sine, nici nu era menită să răspundă cerințelor rigide ale unui Dumnezeu-Judecător mânios. „[Legea de a ține] sâmbăta a fost făcută pentru om”, explică Hristos, „iar nu omul pentru sâmbăta”²⁷.

Așa cum a arătat Hristos, legea fusese dată omului de Dumnezeu iubirii, pentru ca omul, la rândul lui, să-L iubească pe Dumnezeu și pe aproapele său. Citând chiar din cuvintele Legii, Hristos spune: „Să-L iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău; și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și prorocii.”²⁸

În ultimă instanță, singura lege pe care Hristos a dat-o omului a fost legea iubirii. Având această lege “înlăuntru lor”, cei ce-I urmează Lui se vor supune legii lui Dumnezeu în mod firesc, spontan, fără a trebui mereu să cântărească, să aleagă și să se preocupe de formule legaliste.

Întocmai precum, pentru Lao Tse, „virtutea cea mai înaltă... care nu e conștientă că e virtuoașă” își are obârșia în „vidul” spontaneității și al lepădării de sine, tot astfel este iubirea de care vorbește Hristos: „Când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta.”²⁹

Iubirea pe care o învață Hristos nu este doar dragostea obișnuită față de prieteni, familie și rude. El vorbește despre Dragostea Desăvârșită – reflectarea vieții divine a Dumnezeului Treimic – în care omul află firea omenească cea una și astfel este capabil să-i iubească pe toți oamenii în mod egal.

Luând trup omenesc, Logosul / Tao a făcut realitatea Personală a lui Dumnezeu mult mai tangibilă decât oricând înainte. Făcând acest lucru, El a pus în evidență în același timp și sensul persoanei umane mai bine decât se cunoscuse până atunci. Așa precum El a dat noi dimensiuni arhetipurilor Vechiului Testament, tot astfel a făcut și cu învățăturile lui Lao Tse. El a conferit o dimensiune personală „vidului” sau „golirii de sine” a lui Lao Tse; și această dimensiune personală a deșertării de sine e ceea ce numim Iubire Desăvârșită.

Lao Tse a înțeles că omul care se afirmă pe sine ca individ, departe de a se realiza pe deplin, devine mai sărac. Doar renunțând la posesivitate, dăruindu-se necondiționat și încetând de a mai exista

²⁶ Ieremia 31:33.

²⁷ Marcu 2:27.

²⁸ Matei 22:37, 39-40. Cf. Deuteronom 6:5; Levitic 19:18.

²⁹ Matei 6:3.

pentru sine însăși (adică reducându-se la „nimic”), persoana își găsește expresia deplină în firea cea unică, comună tuturor. Sacrificându-și propriul avantaj, ea se extinde nelimitat și e îmbogățită de tot ceea ce aparține tuturor.³⁰ Despre o asemenea persoană Lao Tse spune: „Inima sa e de necuprins.”³¹

Hristos, dezvăluind taina iubirii dintre Persoanele Sfintei Treimi, în același timp a dezvăluit taina a ceea ce Lao Tse intuise la nivel omenesc. El a arătat că, prin dobândirea desăvârșirii firii omenești comune, omul dobândește de fapt chipul Firii Dumnezeiești comune. Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu. Astfel, când un om are experiența unității în duh cu toți oamenii, el este întru asemănare cu Unul Treimic: Esența Iubirii Desăvârșite.

Piatra de încercare a acestei Iubiri Desăvârșite este iubirea de vrăjmași. Când Logosul / Tao S-a făcut trup, El a dat înțeles deplin preceptului lui Lao Tse: „Răspundeți la rău cu bunățate”, vorbind despre asta în termenii dragostei. „Iubiți pe vrăjmașii voștri”, a învățat El, „faceți bine celor ce vă urăsc pe voi; Binecuvântați pe cei ce vă blestemă, rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri. Oricui îi cere, dă-i; și de la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi. Nu judecați și nu veți fi judecați; nu osândiți și nu veți fi osândiți; iertați și veți fi iertați. Dați și vi se va da: turna-vor în sânul vostru o măsură bună, îndesată, clătinată și cu vârf.”³²

Dezvăluirea de către Hristos a lepădării de sine a lui Tao

Lepădarea de sine sau chenoza lui Hristos, așa cum am spus, se întemeia pe viața Sa dumnezeiască în sânul Treimii. În timpul vieții Sale pământești, aceasta s-a văzut mai întâi de toate în desăvârșita Sa lepădare de Sine în fața Tatălui. El Și-a tăiat voia Sa pentru a face voia Tatălui, făcând ascultare de El.

Vorbind despre ascultarea lui Hristos față de Tatăl, trebuie să avem grijă să nu gândim prea mult în termeni omenești. Pentru Hristos, renunțarea la voia Sa proprie nu era o alegere sau o faptă; era spontană, întrucât renunțarea este însăși *ființa* Treimii, care are o singură voință proprie firii ei comune. Voința dumnezeiască în Hristos era voința

³⁰ V. Loski, *Teologia mistică*, pp. 123-124.

³¹ *Tao Teh Ching*, cap. 8 (trad. Gia-fu Feng și Rose).

³² Luca 6:27-28, 30, 37-38.

comună a celor trei Persoane. De aceea Hristos a putut spune: „Cel care M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl.”³³

Lepădarea de sine sau chenoza este însuși *modul de a exista* al Logosului Care a fost trimis în lume. Cuvintele lui Hristos: „Tatăl este mai mare decât Mine”³⁴ exprimă această lepădare de voința Sa proprie. „Tatăl Meu până acum lucrează”, a spus El, „și Eu lucrez... Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând; căci cele ce face Acela, acestea le face și Fiul întocmai. Căci Tatăl iubește pe Fiul și-I arată toate câte face El... Căci, după cum Tatăl scoală pe cei morți și le dă viață, tot așa și Fiul dă viață celor ce voiește.”³⁵ Aici se vede că lucrarea săvârșită de Hristos pe pământ este lucrarea comună a Treimii, întrucât El împărtășește aceeași ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Golirea, deșertarea de Sine a lui Hristos, duce la o și mai pregnantă manifestare a Dumnezeirii Sale față de toți cei ce pot recunoaște măreția în smerenie, bogăția în sărăcie și libertatea în ascultare.³⁶

Însuși faptul că Hristos Logosul / Tao a fost „trimis în lume”³⁷ de Tatăl arată ascultarea Lui față de Tatăl, atunci când s-a lepădat de Sine coborând în propria Sa creație și luând trup omenesc muritor. Făcând voia Tatălui Său în cursul vieții Sale pământești, El a suferit batjocură, dușmănie și prigoană la tot pasul. Acestea au culminat cu suprema lepădare de Sine – cea de a îndura cea mai umilitoare și dureroasă moarte cunoscută în acea vreme: de a fi biciuit, dezbrăcat și răstignit în văzul tuturor.

Apostolul Pavel rezumă întregul act al lepădării de Sine a lui Hristos: „El S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce.”³⁸

Dacă Lao Tse ar fi știut că Tao, „care sălășluiește în locuri modeste disprețuite de toți”, va lua într-o zi chip omenesc, el n-ar fi putut concepe o mai mare coborâre sau lepădare de Sine, mai mare smerire, mai mare „nimicnicie” decât aceea ca Tao cel întrupat să fie ținut pe o Cruce și să moară într-un trup care apoi să învieze.

³³ Ioan 14:9.

³⁴ Ioan 14:28.

³⁵ Ioan 5:17, 19-21.

³⁶ V. Loski, *Teologia mistică*, pp. 144-145.

³⁷ 1 Ioan 4:9.

³⁸ Filipeni 2:7-8.

Părintele Serafim Rose scria odată că această „nimicnicie”, în sensul pe care i-l dă Lao Tse, este „punctul de convergență” sau axul universului.³⁹ Aceasta amintește de cuvintele lui Lao Tse:

„Treizeci de spițe se unesc într-o singură osie;

Ceea ce face roata folositoare e golul din mijloc
(spațiul unde nu se află nimic).”⁴⁰

Dacă chenoza, lepădarea sau deșertarea de sine este axul universului, atunci Crucea lui Hristos, cel mai mare semn al lepădării de Sine a lui Dumnezeu dat omului, devine acum acel ax. Hristos Logosul / Tao se află pe acel ax; și acolo, în „spațiul unde nu se află nimic”, găsim nu un vid impersonal, ci inima personală a lui Dumnezeu Cel Care S-a smerit pe Sine, S-a lepădat și a uitat de Sine.

³⁹ Eugene (Părintele Serafim) Rose, *Emptiness and Fulness in the Lao Tsu* („Vid și plin la Lao Tse”), pp. 50-51.

⁴⁰ *Tao Teh Ching*, cap. 11 (trad. Gia-fu Feng, English, Waley).